

24 באוגוסט 2026 |

כנס עתיד החינוך

הסתדרות המורים ועמותת המורים

חינוך כאסטרטגיה לפיתוח של מדינת ישראל

מהקצאת משאבים ועד להעצמת כוח ההוראה

עובדי ההוראה הם היסוד המניע של המערכת

פרופ' איריס בן דוד הדר

הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת בר אילן

חברת חבר הנאמנים (NEFA), National Education Finance Academy, ארה"ב

מייסדת, יו"ר קבוצת המחקר לכלכלה ומימון החינוך Comparative & International

(CIES), Education Society, ארה"ב

יו"ר פורום היבטים כלכליים של מדיניות החינוך

המורים הם התשתית

לפיתוח אסטרטגי של מדינת ישראל

צמיחה כלכלית
ותחורותיות

חדשנות ויצירת ידע

הון אנושי

כוח ההוראה

תרופות הקופסון

להמצאת נטילת תרופות
בבטיחות ובנוחות

Waze

ניווט קהילתי
חכם בזמן אמת

מעבד אינטל

טכנולוגיית מעבדים
מהמתקדמות בעולם

טכנולוגיית סטנט

להצלת חיים
בלב ובנכלי דם

טכנולוגיית טפטוף (נטפים)

מהפכת ההשקיה
החסכונית בעולם

Wiz

אבטחת ענן
מתקדמת

אלגוריתם RankBoost

מהפכת הפרסום
דיגיטלי בגוגל

Iron Dome

הגנה אווירית
מתקדמת

כיפת ברזל ימית

הגנה על המרחב
הימי

דיסק און קי

אחסון מידע נייד
ששינה את העולם

עגבנייה שרי

פיתוח זן מתוק
וערכך לאורך זמן

מצלמת אבטחה IP

המציאה ישראלית
בתחום האבטחה

דיסק און קי

טכנולוגיית זיכרון
שניידת איתנו לכל מקום

ואיפה אנחנו היום?

ישראל בפסגה העולמית בלמידה ובחדשנות

מדדים בינלאומיים הממחישים כינוך ככוח מניע לפיתוח לאומי

חינוך
הבסיס להצלחה

IMD
תחרויות עולמית
מתוך 64 כלכלות

23
מקום
(מהדורת 2023)

יצור של ידע חדש
דירוג עולמי בתפוקות
החדשנות של המערכת

1
מקום
בעולם

GII
חדשנות עולמית
ראשונה באזור

14
מקום
מתוך 139 כלכלות

HDI
0.919
פיתוח אנושי גבוה מאוד
מתוך 193 מדינות

27
מקום

בצמרת העולם

מהכיתה אל ההישגים הלאומיים

צמיחה ותחרותיות

חדשנות

הון אנושי

כוח ההוראה

ומהם המיתוסים?

מיתוס ההתדרדרות – מאיפה הוא הגיע?

מדוע זה מזיק

אפקט הציפיות

בכלכלה זה נקרא אפקט הציפיות; **בחינוך** - אפקט פיגמליון. ציפיות של קריסה אינן נשארות באוויר. הן מזינות את התהליך עצמו: פוגעות בגיוס לעבודת ההוראה, בשימור המורים, ובאמון ההורים - וגורמות נזק בלתי הפיך.

כשמנגחים את המערכת הציבורית,
לא רק מתארים מציאות- מייצרים אותה.

הטענה

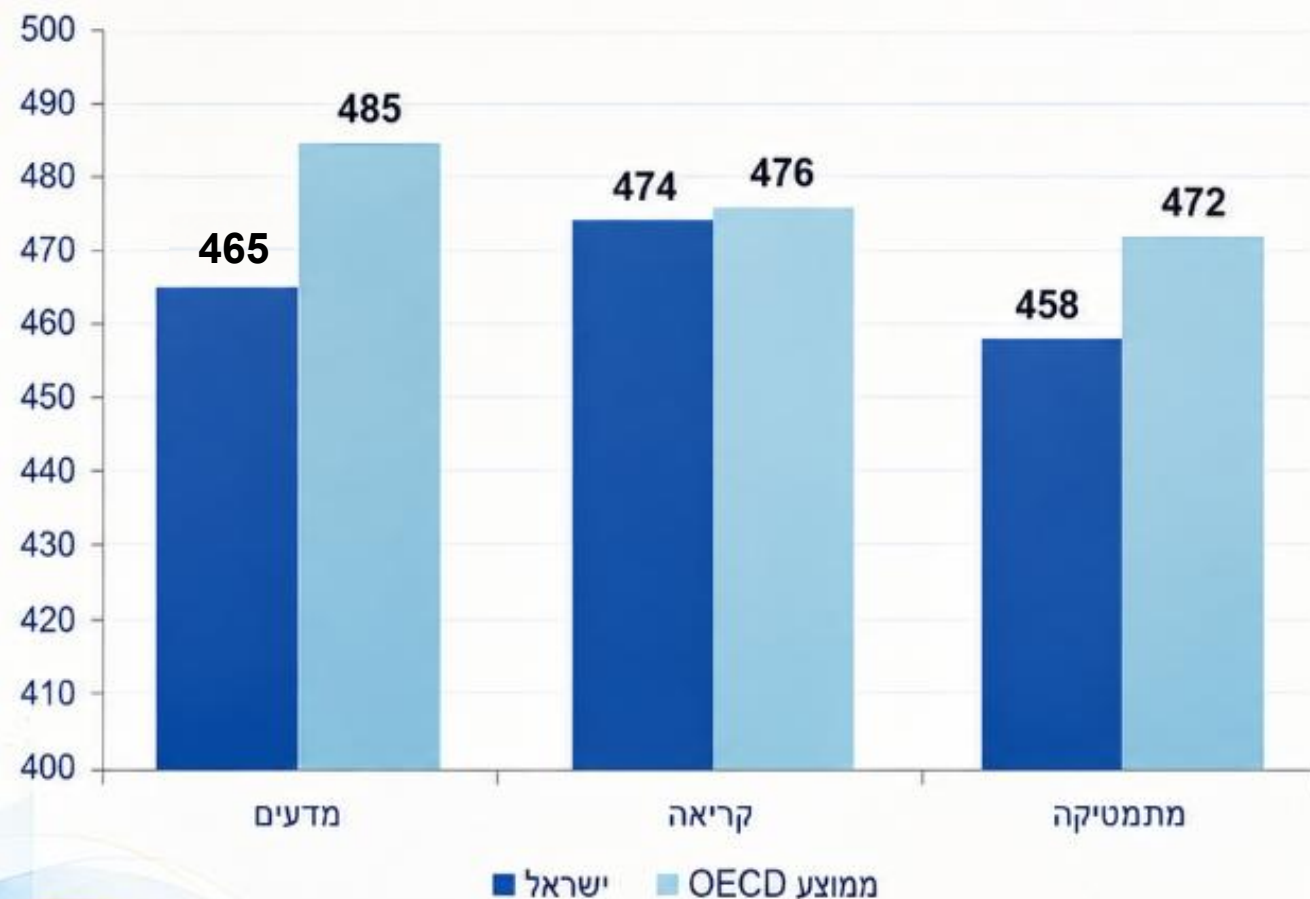
פעם היינו ראשונים בעולם - האם באמת הדרדרנו?

המקור: בשנות ה-60 נבחנה במבחן הבינלאומי דאז כיתת
מחוננים אחת בגימנסיה הרצליה והגיעה למקום הראשון.

לא היה מדגם מייצג, לא הייתה מערכת, הייתה כיתה אחת.

השוואה בין כיתת מחוננים בודדת לבין
מדגם מייצג של מערכת שלמה
איננה השוואה – **היא הטעיה** מתודולוגיה.

PISA 2022 הנתונים העדכניים ביותר שפורסמו

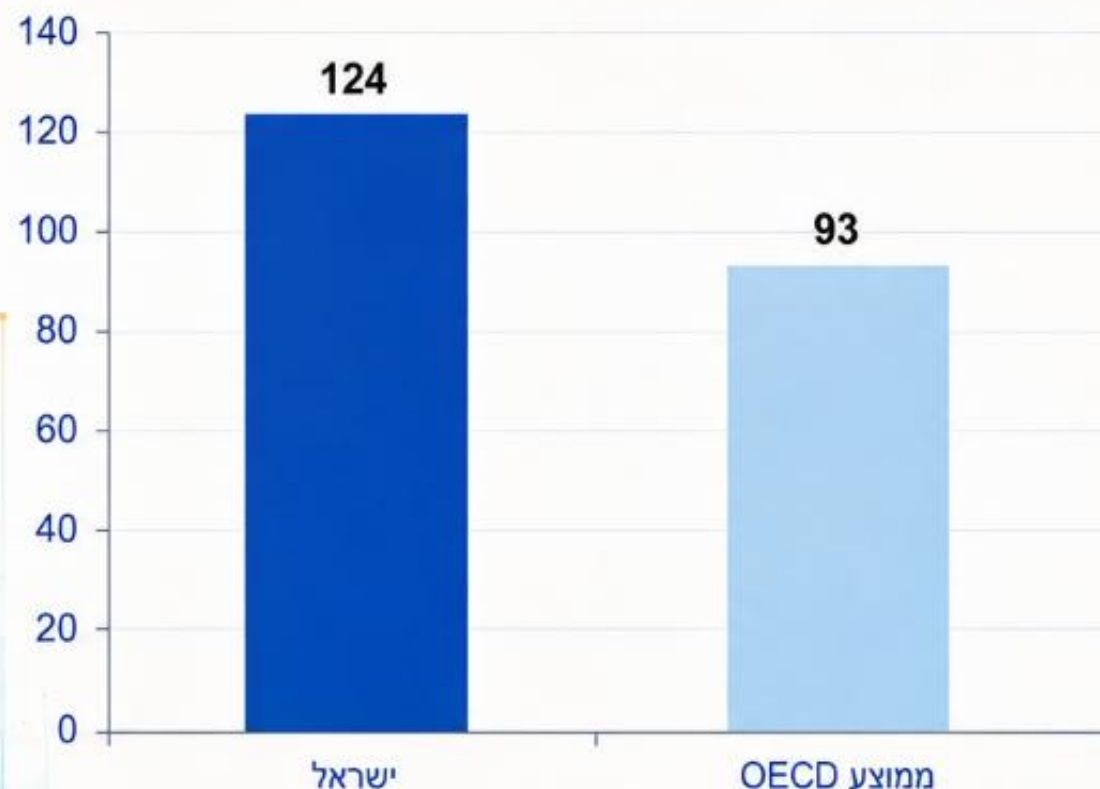
קריאה 474: מול 476

הפער מול ממוצע ה-OECD בקריאה הוא 2 נק', כלומר אפס לכל דבר מעשי.
בקה המצטיינים בקריאה ברמות 5-6, ישראל מציגה 10.5% מהתלמידים, מעל ממוצע ה-OECD

סביב הממוצע - לא בתחתית

בשני העשורים האחרונים ההישגים של תלמידי ישראל נעים סביב ממוצע ה-OECD ונשמרים שם, למרות גידול דמוגרפי חריג, גלי עלייה, משבר הקורונה והמלחמה

האתגר האמיתי - הפערים לא הרמה

פער סוציו-אקונומי בהישגי מתמטיקה (נקודות PISA 2022)

1 רמת ההישגים - קרובה לממוצע

הבעיה איננה שהתלמידים בישראל יודעים פחות. הבעיה היא שההתפלגות רחבה במיוחד.

2 פיזור ההישגים - הרחב ב-OECD

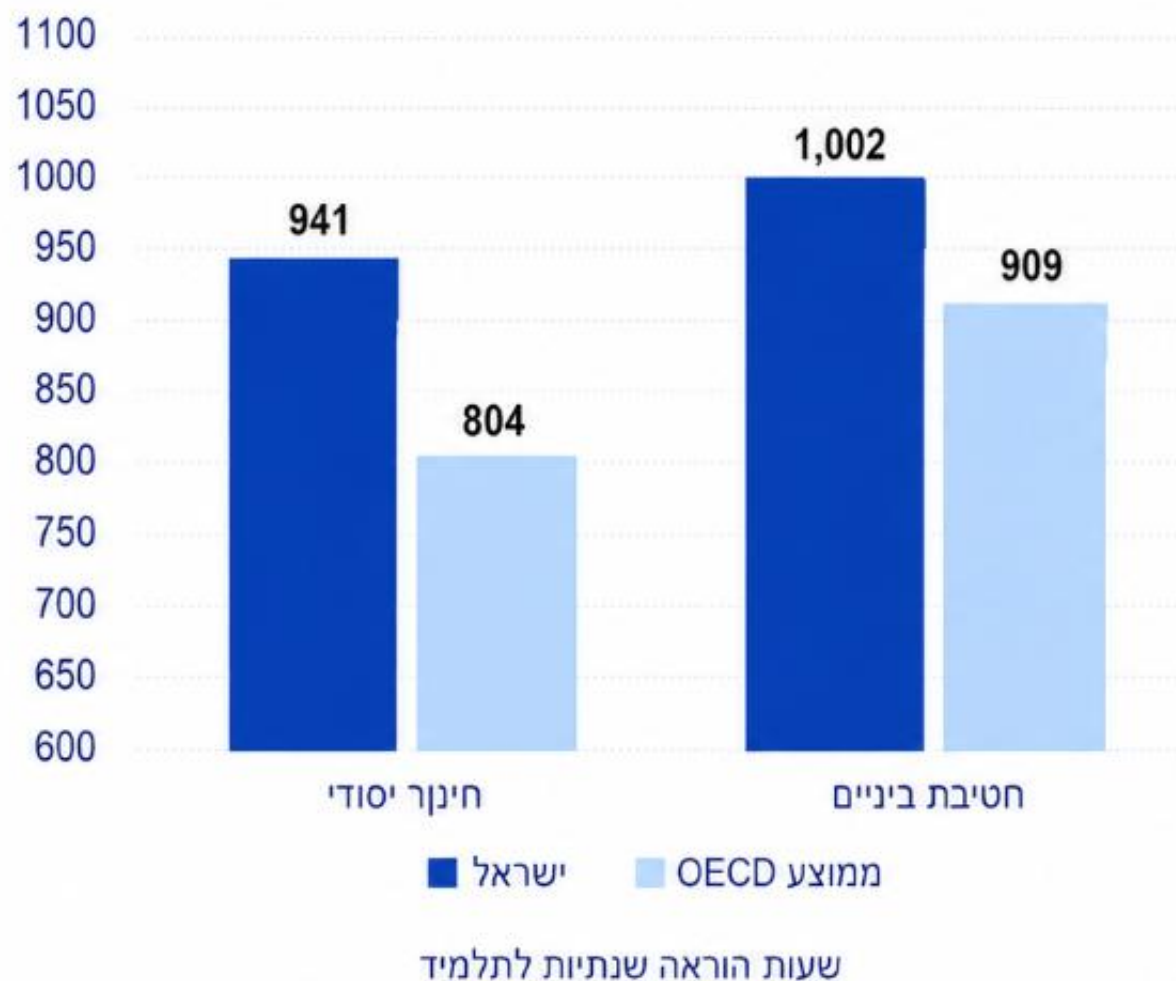
124 נקודות פער בין מבוססים למוחלשים, מול 93 בממוצע ה-OECD. זו נקודת ההתערבות.

3 המגוון הוא גם היתרון

תמהיל אוכלוסייה מגוון הוא מנוע של יצירתיות - ובדיוק זה מה שהופך את ישראל לחדשנית. אבל יתרון כזה מתקיים רק כשהמערכת הציבורית מבוססת ומחזיקה את כולם.

**מדיניות שמצמצמת פערים תשפר גם את הממוצע.
מדיניות שמרחיבה פערים תפגע בשניהם.**

מיתוס מלמדים פחות שעות: שעות ההוראה בפועל

137 שעות בשנה ביסודי

תלמידי ישראל מקבלים יותר שעות הוראה כמעט כל עמיתיהם ב-OECD. הטענה שבישראל "מלמדים פחות" אינה נתמכת בנתונים.

שעות שבועיות שאינן משולמות

ממחקר שערכנו עולה, כי מורים בישראל עובדים מהבית כ- **13 שעות בשבוע** – הכנת שיעורים, בדיקת מבחנים, שיחות עם הורים ותמיכה רגשית

עמיתיהם במדינות אחרות 0-2 שעות

הסיבה: למורה בישראל אין פינות עבודה, ולעיתים אף לא שולחן משלו, לכן טענת השכר לשעה גבוהה היא חסרת בסיס. היא מודדת מכנה שגוי.

התנאים בשטח: מה באמת עומד מול המורה

13

שעות עבודה מהבית
בשבוע ללא תשלום

0.68

יחס שכר מורה ביסודי
מול שכר עובד אחר
בעל השכלה גבוהה בישראל

941

שעות הוראה בשנה
מול 804 בממוצע ב-OECD

27

תלמידים בכיתה ביסודי
מול 21 בממוצע ב-OECD
30 במדינות הביניים

המסקנה המקצועית

כיתות מהצפופות ב-OECD שעות הוראה מהגבוהות ב-OECD, שכר התחלתי בשלישון התחתון ותשתית עבודה חסרה, ובכל זאת, **ההישגים סביב הממוצע.**

בשפה של כלכלת חינוך זו יעילות תפעולית חריגה. ההסבר היחיד שנותר, לאחר שמנטרלים את התקציב ואת התנאים, הוא **המאמץ של כוחות ההוראה.**

פרדוקס ההשקעה: האם משקיעים הרבה?

6.1% מהתמ"ג:

ההוצאה הלאומית לחינוך
בעיקר, מול 4.9% בממוצע ה-OECD.
המאמץ הלאומי אינו נמוך -
מהגבוהות בעולם המפותח.

כשליש מהאוכלוסייה:

שיעור הילדים בגילאי חינוך חובה
בישראל **28.8%**
גבוה בממוצע ה-OECD -
אותה עוגה מתקציבית מתחלקת בין
הרבה יותר ילדים.

התוצאה: הוצאה ציבורית לתלמיד מתחת לממוצע ה-OECD

הפער בולט במיוחד בהשכלה הגבוהה
7,311 דולר לסטודנט בישראל מול **15,102** דולר בממוצע ב-OECD – כמחצית
ההוצאה הנמוכה לתלמיד מתקיימת יחד עם כיתות גדולות ושכר מורים נמוך.

מדוע זה חשוב לוויכוח הציבורי: מו'שמצטט את 6.1% התמ"ג כדי לעעון שכבר מושקע די והותר - מתעלם מהמספר התלמידים
ביחס לאוכלוסייה - הודמוגרפי, איכותה - הדמוגרפי, ולמרות בפועל כוח ההוראה, ההשקעה הזו מיוז מגע להשגים.

כמה באמת משקיעים?

טרם יסודי: ההשקעה הממשלתית לתלמיד

(GDP per capita%)

Source: UNESCO IS SGD 2030, Indicator-4.5.4, 2022

9.40%

UK

13.24%

Israel

13.50%

Netherlands

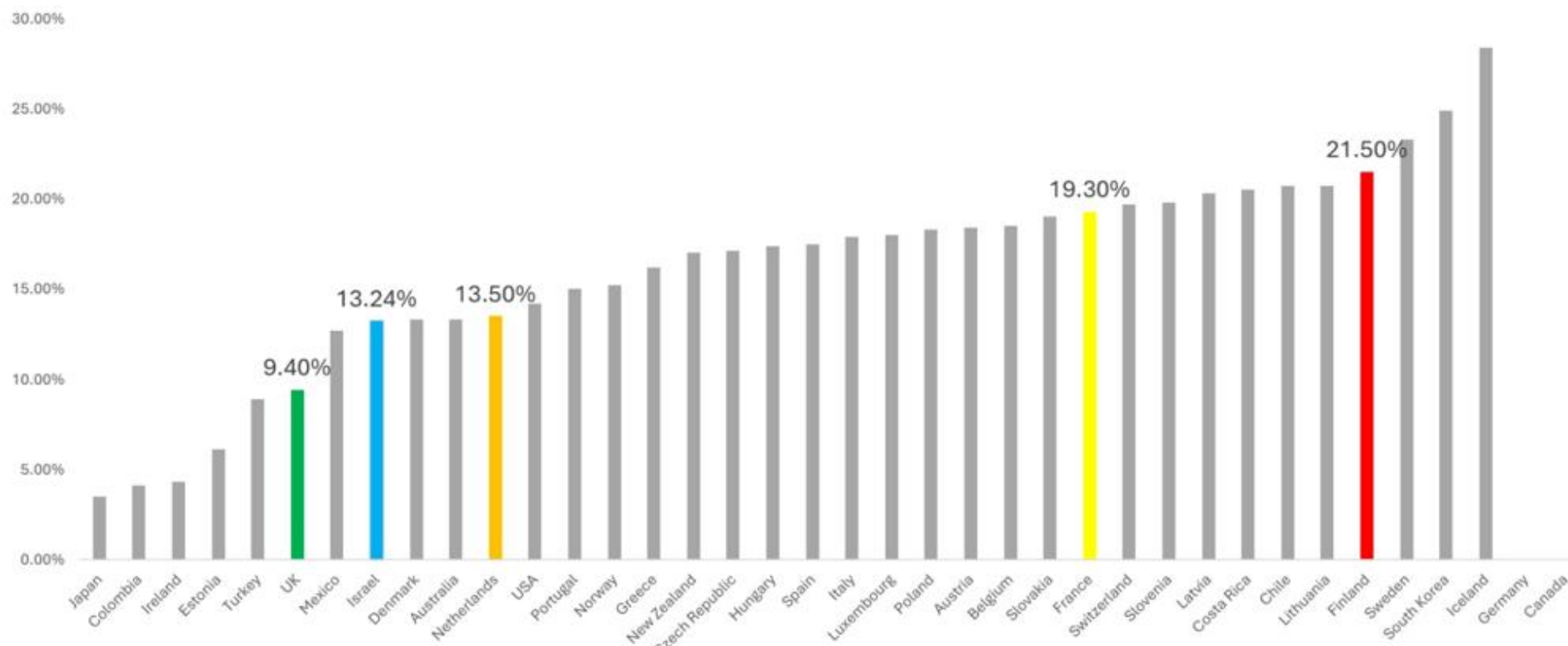
19.30%

France

21.50%

Finland

Pre Primary

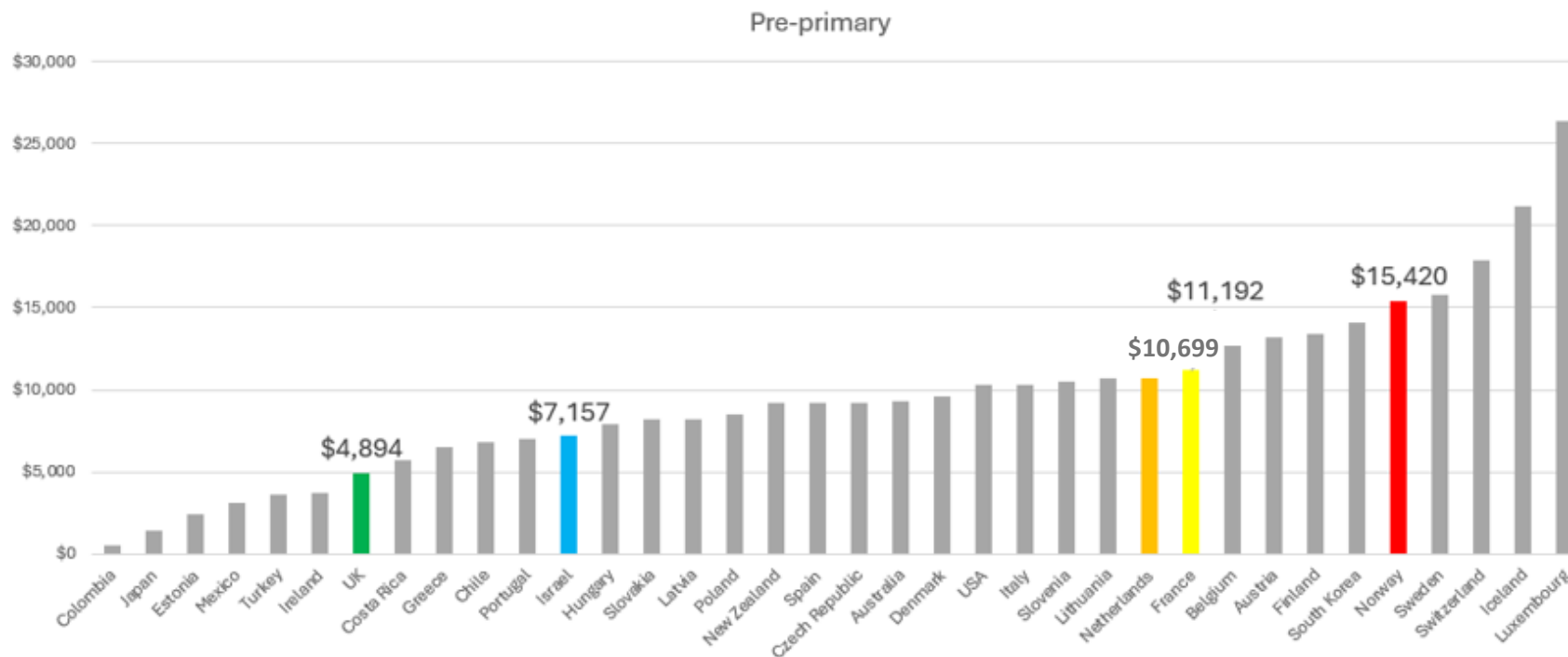

טרום יסודי: ההשקעה הממשלתית לתלמיד

(PPP\$)

Efficiency

Source: UNESCO IS SGD 2030, Indicator-4.5.4, 2022

1 **\$15,420**
Norway

2 **\$11,192**
France

3 **\$10,699**
Netherlands

4 **\$7,157**
Israel

5 **\$4,894**
UK

יסודי: ההשקעה הממשלתית לתלמיד

(GDP per capita%)

Source: UNESCO IS SGD 2030, Indicator-4.5.4, 2022

Primary

23.40%

Israel

Rank 7 of 37

Primary | highest to lowest

1	South Korea	34.4%	20	Japan	19.1%
2	Iceland	25.8%	21	France	19.10%
3	UK	25.70%	22	Australia	18.9%
4	Slovenia	24.6%	23	Latvia	18.5%
5	Switzerland	24.3%	24	New Zealand	18.2%
6	Italy	24.2%	25	Luxembourg	17.9%
7	Israel	23.40%	26	Lithuania	17.8%
8	Austria	23.2%	27	Spain	17.3%
9	Slovakia	23.1%	28	Greece	16.7%
10	Portugal	22.9%	29	Germany	16.4%
11	Poland	22.4%	30	Norway	15.9%
12	USA	22.1%	31	Czech Republic	15.8%
13	Sweden	22.1%	32	Hungary	15.6%
14	Belgium	21.7%	33	Chile	15.6%
15	Estonia	21.6%	34	Colombia	14.8%
16	Costa Rica	20.3%	35	Mexico	12.8%
17	Finland	20.20%	36	Ireland	9.3%
18	Denmark	20.1%	37	Turkey	8.8%
19	Netherlands	19.20%			

Canada: no value shown in the source graph

Unlabeled source values are shown to one decimal.

Source: UNESCO IS SGD 2030, Indicator-4.5.4, 2022

Primary

12,652 ₪

Israel

Rank 17 of 37

Primary | highest to lowest

1	Luxembourg	26,000 ₪	20	Portugal	10,700 ₪
2	Switzerland	22,000 ₪	21	Estonia	10,500 ₪
3	South Korea	19,500 ₪	22	Poland	10,300 ₪
4	Iceland	19,300 ₪	23	Slovakia	9,800 ₪
5	Austria	16,600 ₪	24	New Zealand	9,800 ₪
6	Norway	16,100 ₪	25	Spain	9,100 ₪
7	USA	15,900 ₪	26	Lithuania	9,000 ₪
8	Netherlands	15,202 ₪	27	Czech Republic	8,500 ₪
9	Sweden	14,900 ₪	28	Germany	8,500 ₪
10	Belgium	14,900 ₪	29	Japan	7,700 ₪
11	Denmark	14,500 ₪	30	Latvia	7,400 ₪
12	Italy	13,900 ₪	31	Hungary	7,100 ₪
13	UK	13,379 ₪	32	Greece	6,600 ₪
14	Australia	13,100 ₪	33	Costa Rica	5,600 ₪
15	Slovenia	13,000 ₪	34	Chile	5,000 ₪
16	Finland	12,657 ₪	35	Turkey	3,500 ₪
17	Israel	12,652 ₪	36	Mexico	3,000 ₪
18	Ireland	11,700 ₪	37	Colombia	1,700 ₪
19	France	11,079 ₪			

על יסודי: ההשקעה הממשלתית לתלמיד

(GDP per capita%)

Source: UNESCO IS SGD 2030, Indicator-4.5.4, 2022

13.100%

UK

10.310%

Israel

17.403%

Netherlands

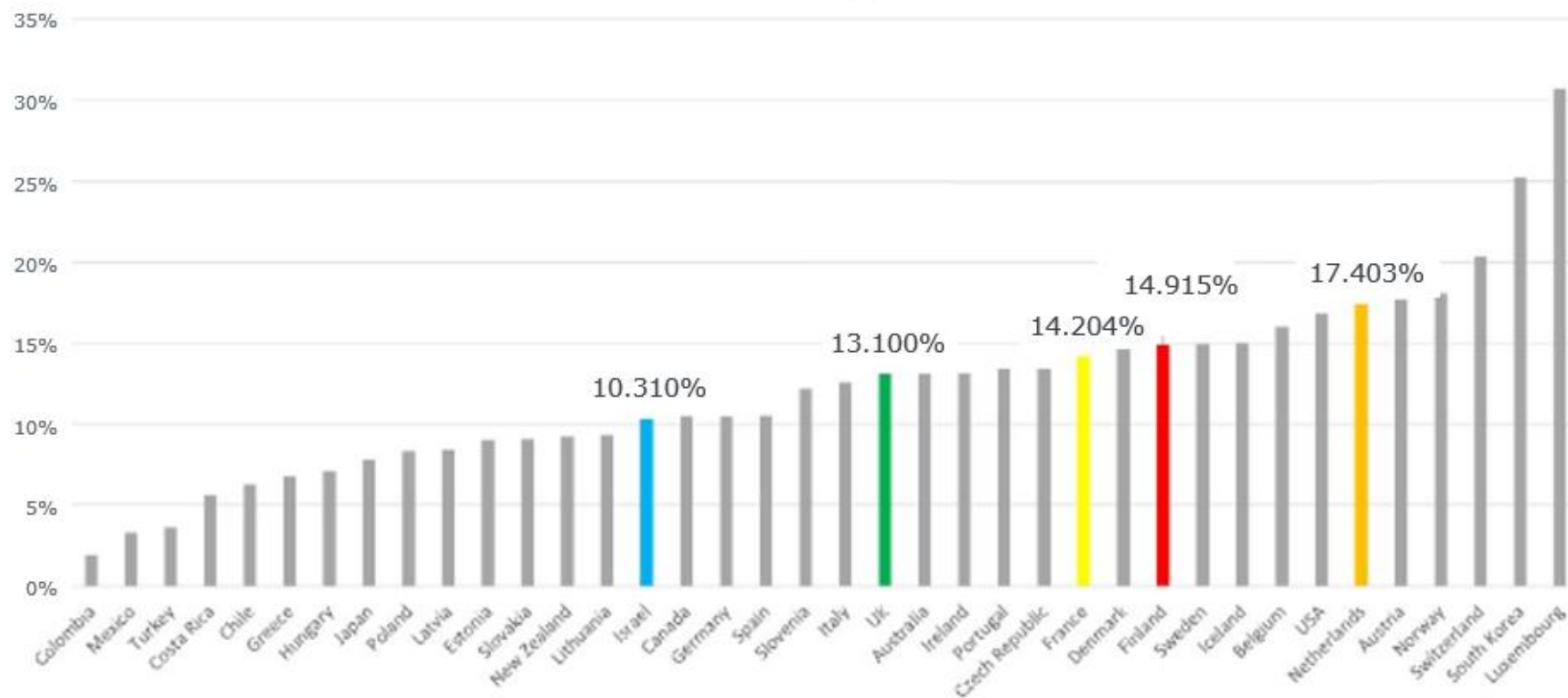
14.204%

France

14.915%

Finland

Secondary

מחליפים קונספציה: מהוצאה יקרה לאסטרטגיה לאומית

התפיסה הנדרשת:

למידה היא אסטרטגיה לפיתוח

חינוך = תשתית לאומית, כמו תחבורה או ביטחון

הצלחה = תשואות על ההון האנושי

אופק המדידה = מחזור חיים

המורה = נכס לאומי מייצר

הכלים = שכר, מסלולי פיתוח, הקצאה לפי צורך

המערכת הציבורית = מושא להשקעה

התפיסה הנוכחית: "הוצאה"

חינוך = סעיף בתקציב שיש לרסן

הצלחה = חיסכון והתייעלות

אופק המדידה = שנת תקציב אחת

המורה = עלות שכר

הכלים = תמריצים, תחרות, מדידה נקודתית

המערכת הציבורית = מושא לביקורת

ישראל אינה מחזיקה במשאבי טבע – המשאב האנושי הוא המשאב היחיד, ולכן חינוך אינו סעיף הוצאה אלא סעיף פיתוח

מודל הקו האמצעי: הרמת הרצפה בלי הנמכת התקרה

4

תשתית עבודה ומרחב מקצועי

פינת עבודה, שולחן, זמן מקצועי מוכר בתוך יום העבודה במקום שעות שבועיות שנדחקות לבית וללא תשלום.

3

הקצאה דיפרנציאלית לפי צורך

יותר משאבים לבתי הספר עם תלמידים מוחלשים כמנוע מוביליות, וכדרך היחידה לצמצם את הפער הרחב ביותר ב OECD

2

מסלולי פיתוח לאורך החיים

הבעיה איננה רק גובה השכר אלא היעדר תוואי: תוספת התמדה לאחר 3 שנים ומשם דד-אנד. נדרש מסלול קריירה שמתגמל התמחות, הנחיה ומחקר.

1

העלאת שכר לכלל המורים

לא תמריץ סלקטיבי אלא בסיס שכר ראוי לכולם, כתנאי לגיוס ולשימור, והוצאה מהישרדות למקצועיות

שלוש התפוקות: הרמת הרצפה בלי הנמכת התקרה

לסיכום

ישראל מדורגת **14** בעולם **בחדשנות וראשונה בעולם** בפיתוח של ידע חדש.

כל אחד מההישגים האלה עבר דרך כיתה.
וכל כיתה כזו עברה דרך מורה.

הישגי המערכת אינם מוסברים על ידי התקציב לא על ידי גודל הכיתה ולא על ידי התנאים.
כשמנטרלים את כל אלה ההסבר שנותר הוא **כל אחד ואחד מכם.**

מערכת חינוך ציבורית איכותית איננה יעד חינוכי בלבד -
היא **תשתית לכלכלה איתנה ולחברה מלוכדת.**
יש לכונן אותה לא לנגח אותה.

פרופ' איריס בן-דוד הדור הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

העתיד נבנה היום, בכיתה.

משקיעים במורים. מעצימים דורות. בונים את העתיד של ישראל.

חינוך היום, מדינה חזקה מחר.

יחד, נוקים את ישראל לעסגות חדשות.